

Franckesche Stiftungen zu Halle

Pauli Manutii Epistolarum Libri XII

Manuzio, Paolo

Lipsiæ, Apud Johann. Herebord. Klosium, Anno 1707.

VD18 11417161

Paulo Contareno Venetias. Epist. XI.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:hbz:ha33-1-198567

adolescentibus, meis familiarissimis, Calino, & Amaltheo, tertium inferere. Calinum puto, non nosti, qui clarissimum juvenem Aloysium Cornelium singularis viri, Johannis Cornelii filium in Cyprum insulam secutus tertium jam annum abest. (B) Sed mihi hoc velim credas affirmanti, ea bona, quæ magister tuus Aristoteles laudabilia esse dicit, omnia ferè in illo adolescente aut esse jam, aut brevi, ut ego auguror, futura. De Amaltheo autem quid sentiam, non expectas opinor, ut significem, neque; ut ego tibi eum quasi latentem indicem, quem in illustri quadam specula virtus constituit. Quare conjunge te cum his, & eloquentiam tres optimi adolescentes, ætate ferè pares, concordii studio, sicuti pulcherrimam virginem, diligite. Quod si me etiam socium recipitis, & rivalem in hoc amore feritis: erit præclara consensio: & Latinæ lingvæ formam quam superioribus temporibus turpi barbarie vitiatam, nunc agnoscere vix possumus, posthac, ut opinio mea fert, intactam, illibatamque; tuebimur. Vale. Venetiis. 1547.

PAULO CONTARENO VENETIAS.

EPIST. XI.

Hortatur Contarenum, à quo locorum intervallo dijunctus erat, ut crebras ad se literas scribat, & in studio eloquentiæ quotidie sese exerceat, cum eaq; philosophiam conjungat.

Per

Per literas prestamus, ut unâ esse videamur, licet locorum intervallo simus disjuncti. (A)

Ad eloquentiam sine stylo & assidua exercitatione provenire non licet. (B)

Form. Objectionis & Responsionis ad illam. Grave, inq̃vies, onus imponis. (C)

Et mox: Neque ego is sum. (E)

NB. Copiosa vilitas, & vilitatem sequitur contemptus. (D)

NB. Eloquentia non est sejungenda à Philosophia. (F)

Rectè qui non intelligit, is ut rectè judicet, sperare non licet.

NB. Ut inanem multorum loquacitatem oderis: scilicet quorundam Sapientiam non amabis.

CUM Venetiis proximè discessi, ut in hanc solitudinem ex ita frequentia me conferrem; magna sanè lætitia perfruebar: & quod ad ea, quæ homini carissima sunt in vita, uxorem, ac liberos meos redibam; & quod mihi, otium ad studia, amenitatem ad valetudinem quærenti, hunc esse præter cæteros locum expetendum atq; adamandum intelligebam. Sed, ut in rebus humanis nihil est simplex in summa voluptate molestia tamen hoc erat, quod ita fortuna tulisset, ut, quo tempore tibi per anniversarias Patavini gymnasii ferias Venetiis esse & commorari licet, tum ego à te disjungerer, magnamq̃ue manendi cupiditatem maxima disce-

dendi necessitas vinceret. Nec verò mihi dubium est, quin cum meo sensu tuus quoque sensus congruat, & quæ me cura torquet, eadem te pungat. Vincere enim in officio atque amore quàm sit turpe, si te non mea vox aliquando docuisset, ipsi te libri, unde hauris illa præclara, quibus ad laudem informamur, penitus erudirent. (A) Quod si, ut unâ simus, & tu, ut opinor, sperabas, & ego certè cupiebam, per intervalla locorum non licet: at, quod proximum est, ut unâ esse videamur, non video, cur, præstare literis, & consequi non liceat. Nam si propterea simul esse jucundum est, quia mutuo sermone fruimur: in literis non ego quidem tuam vocem audio, neque tu meam: sed, quæ voci subest res, eam nihilominus, quàm unâ cum sumus, percipimus, hoc etiam majore cum fructu, quod aliquantò scribimus accuratius, quàm loquimur, quare velim ad scribendum te des: & cum me tuæ consuetudinis usura, ob ingenii tui suavitatem, & sermonis elegantiam, mirificè capiat; hæc quæ in te amo, quæ nunc abesse doleo, fac, si me diligis, ne omnino desiderem. Debes hoc mea causa non nolle, tua verò maximè cupere. Nam, cum te aliquot abhinc annis in rectam illam antiquæ eloquentiæ viam dedidisti, patris tui, viri optimi ac sapientissimi, vocibus consiliisque commotus, Patruum verò clarissimi, ac præstantissimi civis, exemplo incitatus; turpe tibi est, in mediocri laude consistere; (B) & ad summam pervenire sine stylo, assiduaque exercitatione, non licet. Quid enim ille noster, cujus tu libros nunquam de manibus desponis, quid agebat? timere se,

se, nisi frequenter declamaret, ne, quod adeptus erat in arte oratoria facultatis, exaresceret. Attende, mi Paule, & tuam causam, à qua mea disjuncta non est, si placet, mecum considera. Ille sibi, homo Romanus, Latinæ orationis inopiam metuebat; cum tamen omnibus in hoc genere divitiis abundaret: nos, quibus Latina lingua peregrina est: qui in optima scribendi aut dicendi ratione rudes, & infantes pænè sumus, de summa eloquentia sine summo studio cogitabimus? & unam omnium difficillimam rem, eandemq; omnium gloriosissimam, ludibundi consequemur? Vides me ipsum, qui quid sim, ego quidem non statuo: sed sunt, quibus non esse nihil videar, nullum pænè diem intermittere, quin aliquid Latinè scribam? cum tamen, ex quo lapidem hunc volvo, annus jam vigesimus abierit. Est adolescens in vestra nobilitate, tibi non ignotus, mihi admodum familiaris: quem excellenti præditum ingenio, gloriæ cupiditate flagrantem, nisi à Romanæ eloquentiæ laude ad hujus maternæ lingvæ studium falsâ quædam opinio traduxisset, erat cur de illo sperarem ea, quæ summa sunt. Tantam enim operam in scribendo ponit, quantum tu vide licet in legendo. Sed neq; illi in summa industria judicii satis est, qui te Latinæ lingvæ dignitate non optimè sentire videatur: neq; tibi rectissimè judicanti, ad id ipsum quod probas obrinendum superpetit industria. Quare vellem, ut & tu illum in diligentia, & ille te imitaretur in sententia. Quod utrumq; si contingeret: nã ego vestra utriusq; laudi præclarè consultum putarem. Sed ille te suo consilio

filio viderit. Idcirco enim se non existimat errare, quia, quos sequatur, auctores habet eos viros, qui, quod optimum esse dicunt, in eo facile omnibus hominibus antecellunt. Te verò, qui mecum in iisdem ædibus per triennium ferè vixisti; qui, quicquid es, de meorum consiliorum praeceptorumque fonte fluxisti; cuius à laude mea laus quodam modo pendet; te, inquam, mi Paule, quantum in me erit, errare non patiar, teque, coactus amore & officiis tuis, hortari nunquam desinam, ut in veram ac sinceram eloquentiæ formam, cuius ego tibi excellentem pulchritudinem, duorum veterum oratorum exemplo, sæpè demonstravi, tuæ mentis oculos acriter intendas, eamque tibi à me veris, ut arbitror, lineis designatam, ut aliquando tuis scriptis, quasi coloribus, coneris exprimere. (C) Grave, inquit, onus imponis, & difficilem mihi laborem, mandas. Fateor ita esse: addo etiam illud, non esse nobis optandum, ut aliter sit. Nam, cum omnium hominum in appetenda laude par propè voluntas, similisque sensus sit: quod omnes appetunt, id, si esset ejusmodi, ut consequi multi possent: quanti, obsecro, æstimares? (D) opinor, minimi; copiam enim vilitas & vilitatem sequitur contemptus. Quare non tibi est dolendum; quod de sudoribus manat gloria. Latare potius, quod, cum eam omnes amabilem esse valdeque expetendam sentiant, plerosque; tamen laboris magnitudo terret, & æmulandi studium rei difficultas imminuit. Est autem tibi ad hanc laudem, quo te voco, aditus eò facilius atque apertior, quod, quæ duo sunt ad comparandam eloquen-

loqu
niun
exce
adm
nis,
in te
sed
tern
sum
jung
tion
put
esse
um
rent
non
quo
paru
in se
mi c
stup
ben
mon
neq
ligit
ipfu
tura
dies
gve
ris, t
bis.

loquentiam instrumenta maximè necessaria, ingenium & memoria, utrumque sic tenes, ut in altero excellas, in altera iis, quæ excellere putantur, non admodum concedas. Hæc tu bona si languere finis, gratiam naturæ non optimam refers; quæ non in te benigna fuit, ut suum beneficium negligeres: sed ut ad decus, ad dignitatem, ad immortalem æternamque laudem conferes. (E) Neque verò is ego sum, qui te velim, eloquentiam à philosophia sejungere, totosque dies in hoc uno expoliendæ orationis studio consumere: erras, si me ita sentire putas. (F) Ego philosophiam divinum quiddam esse dico, indicem veritatis, magistram vitæ, omnium virtutum, omniumque laudandarum artium parentem. Sed idem ita statuo: si quis optimè sciat, non optimè loquatur, plerumque fieri, ut id ipsum, quod sciat, nescire videatur: & ut in conviviiis non parum interest, quæ epulæ ratione condiantur, sic in sermonibus aut scriptis, magni refert, quibus animi cogitata verbis enuncientur. Quod si cui ita stupidus aut ita depravatus est sensus, ut ornata & benè structæ orationis suavitatem & tanquam harmoniam auribus non percipiat: hunc tu, si sapias, neque consules in re tua: quia, rectè qui non intelligit, is ut rectè judicet, sperare non licet: neque ipsum monebis, quia, quibus defunt principia naturæ, iis in utilem artem esse constat. Tu, si me audies, musarum vocem ab rusticano sono distingues, & ut inanem multorum loquacitatem oderis, sic elingvem quorundam sapientiam non amabis. Qua in sententia video fuisse, quos viros? Platonem

tonem & Xenophontem: quibus ego plus crederem solis nutu significantibus, quam omnibus, qui nunc ubique sunt, philosophis cum jurejurando confirmantibus. Nonne vides magnum utrumque; tamen in hac, quam homines inepti reprehendunt, exornanda orationis facultate ita prestitisse, ut eorum scripta cum legimus, nihil omnino purius, nihil elegantius, nihil illustrius fieri posse judicemus? à qua laude plurimum abfuisse, nisi temporis industriæque multum in eloquentiæ studio collocassent. Neque verò eloquentiæ studuissent, nisi, ex ea decoris ornamentique plurimum ad philosophiam accedere, tamquam ad formosam virginem à corporis cultu judicassent. Hos igitur ego te imitari malo, quorum nomina adhuc vigent, cum ipsi duobus abhinc annorum millibus obierint, quam istos, si qui sunt, qui te infirmis rationibus à pulcherrimo consilio conantur abducere. Perge, ut facis, in disciplina philosophiæ, in qua Patavii artificem habes eximium M. Antonium Genuam: eloquentiam verò, cujus, ut opinor, in via me ducem non contemnis, ne dimitte. Utrumque enim & debes, si tibi magna proposita sunt; & potes, si, quod me sæpè dixisse memini, diei horas aptè & cum ratione distribues. Vale, & patrem tuum, & patrum quos ego plurimi sanè facio, & communes amicos meo nomine saluta, Ex Plebe Sacii. 1556.

CHRI-